

ուշադրություն դրավելու րազմաթիվ հրավերների ստացելու հայկ Զաղջյանը մասնակցելով Անգլիայում կայացած դիրիժորների մրցակցությանը, շահել է առաջին մրցանակներից մեկը:

Դեպքում կայացած համերգը նու վարել է մեծ վարպետությամբ: Համերգին ներկա է եղել «1200-ե ավելի միջազգային երաժշտասեր բազմություն մը»:

(«Ներ օր», Ֆրեզնո)

* * *

Վերջին շրջանում ամերիկահայության մեջ լայն ձանաչում է ստացել «Կոմիտաս» երգչախումբը, որի ղեկավարն է Իսահակ Աբրահամյանը: Հայտնի խմբավար Գ. Սյունիի և Հ. Սամվելյանի մահից հետո ամերիկահայ երաժշտ-

ական կյանքում որոշ ժամանակ անդորր էր տիրում: Սակայն «Կոմիտաս» արական երգչախումբը, որը վաղուց չէ որ կազմակերպվել է, մեծ աշխուժություն է մտցրել: Այն կազմված է երգի մոտ 90 անխոնջ մշակներից, որոնք համախ համերգներով հանդես են գալիս հայկական կազմակերպություններում:

Վերջերս երգչախումբը նոր ծրագրով մեծ համերգ տվեց Նյու-Յորքի «Թատն Հոլ» դահլիճում: Կատարվեցին Կոմիտասի, Սյունիի, Ա. Պատմադրյանի, Կարա-Մուրզայի, Կարո Զարայանի, Բ. Կանաչյանի, Հ. Սամվելյանի և ուրիշների գործերը: Մեներգով հանդես են եկել տեղի վարուժան Ասլանյանը և երգչուհի Դորեա Տարտարյանը: Համերգը վարել է Օնիկ Հեփշները:

(«Էրաբեր», Նյու-Յորք)
Վ. ԵՐԿԱՆՅԱՆ

2. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ԽՈՐՈՍՅԱՆ, Հ. Ն., Արևմտահայ աշխարհաբարի ծագումը և զարգացումը. [Թոստոն]. Տպագր. «Պալար»-ի, 1961, 140 էջ:

Հայերեն և ֆրանսերեն պատմական, գրականագիտական և ազգագրական զանազան հարցերի մասին մի շարք աշխատությունների հեղինակ՝ Հ. Թորոսյանի լեզվարանական առաջին տպագիր ուսումնասիրությունն է, նվիրված արդի հայերենի ճոխացման հարցին: Երբք բաղկացած է 2 մասից: Առաջին մասում պատմական ակնարկի ձևով հեղինակը խոսում է դասական լեզվում պահպանված դրարարի և ժողովրդական բարբառի հետքերի մասին, հին Հայաստանի մեջ գավառաբարբառների գոյության խնդրի շուրջը, բարբառների ծագման, ինչպես նաև Կիլիկյան հայերենի պատմության վերաբերյալ: Այնուհետև Թորոսյանը համառոտակի նկարագրում է արևմտահայերենի ծագումը և աշխարհարարի դարպացումը՝ 1800 թվականից մինչև մեր օրերը: Աշխարհարարի զարգացման պատմությունը ամբողջացնելու նպատակով հեղինակը նմուշներ է բերում սկսած 1800 թվականից մինչև մեր օրերը: Հատվածներ են բերված Ե. Թովմաճյանից, Ղ. Ինճիճյանից, Հ. Հիսարյանից, Ղ. Ալիշանից, Հ. Սրվանճյանից, Մ. Խրիմյանից, Պ. Դուրյանից, Գ. Սրվանճյանից, Ն. Տեմիրճիպաշյանից, Ռ. Պերպերյանից և ուրիշներից: Երկրի հե-

ղինակը հատկապես կանգ է առնում դրարարի ու աշխարհարարի պայթարի հարցի վրա և օրինակներ է բերում դրարարախառն աշխարհարարից:

Երբք երկրորդ մասում ուսումնասիրված է արդի հայերենի ճոխացման հարցը. այստեղ հեղինակը իմաստարանության, հնչարանության, ձևախոսության մասին ընդհանուր տեղեկություններ տալուց հետո, խոսում է բառակազմության, բառերի գործածության և օտարամուտ բառերի մասին: 2-րդ մասի 5-րդ գլխում Թորոսյանը առաջարկում է օգտվել գրարարի գանձարանից՝ փոխ առնելով զուգահեռ բառեր և նուրբ բացատրություններ, անշուշտ խուսափելով չափազանցություններից: Այս բաժնում Հ. Թորոսյանը բառարանի ձևով առաջարկում է շուրջ 280 դրարար բառերի ցանկը (գրարարում օգտագործված օրինակներով) նախապես գրելով, որ «Մեր նպատակին հասած, և աշխարհարարի ճոխացման նպատած պիտի ըլլանը, եթե անոնց մեկ մասը դոնե մտնե լեզվին մեջ»:

Երբք վերջանում է գավառաբարբառների հարցի շուրջը կարճ գլխով, որին կցված է նաև հայկական զանազան բարբառների մասին մինչև այժմ եղած հայերեն և օտար լեզուներով ուսումնասիրությունների ոչ լրիվ ցուցակը: Իր ուսումնասիրության համար օգտագործած հայ և օտար հեղինակների աշխատություններից նշված է 44 աղբյուր:

ՄԱԼԵՋՅԱՆ ՎԼԷԱՆ, Հանգանակ հատրնտիր
Բեռլինում, Հավելված՝ համակիր վկայու-
թյուններ, Բեյրութ, տպարան Ատլաս, 1961
230 էջ, նկարազարդ:

Երկը լույս է տեսել Վահան Մալեդյանի
ծննդյան 90-ամյակի առթիվ (1871—1961):
Սկզբում, ի հարգանս ծերունազարդ հո-
րեկյարի, զետեղված է Մայր Հայրենիքի ար-
ձագանքը հորեկյարի 90-ամյակի առթիվ և Հա-
յաստանին տրամադրած արխիվի առնչու-
թյամբ: Մալեդյանի դիմանկարից հետո տպա-
գրված է «Խնստունամյակս» չափածո ոտանա-
վորը, ուր գրված է՝

Մինչև հասա իմ կյանքիս հանգրվանին
այս գովար,
Անցա ո՞րքան փշալի ճամբաններ
խորտուրորտ:
Հայրենիքիս սիրովը բանտին տանջանքն ալ
ճանչցա,
Բայց քնարիս երգերովն հեշտիվ կյանքին
փարեցա:

Այնուհետև զետեղված է բանաստեղծի բերթ-
վածներից մի հատրնտիր (1893—1961):
Բանաստեղծություններն ընտրված են «Կերոն-
ներ», «Կարապի երգը» և „Corbeille fleurie“
խորագրերով լույս տեսած գրքերից և մասամբ
էլ թերթերի էջերից: Գրքի երկրորդ՝ «Հավել-
ված» մասում տպագրված են գրական զանա-
զան գործիչների հոդվածները, հուշերն ու մեծա-
րանքի խոսքերը Վ. Մալեդյանի մասին, ինք-
նակենսագրական լրացուցիչ նյութեր և տպավո-
րություններ, ինչպես և հայ ու օտար անվանի
մարդկանց կարծիքներ, վկայություններ:

ՇԱՀՊԱԶ ՍՏԵՓԱՆ, Գրիգոր Զոհրապ, Բեյ-
րութ, տպարան Սեան, 1959, 383 էջ, նկա-
րազարդ:

Եզրիպտարենակ հայ փաստաբանը մինչև այս
աշխատության լույս ընծայումը հայտնի էր իր
«Եզրիպտական ազգությունը» իրավագիտական
աշխատությամբ (Աղերսանդրիա, 1929), «Վա-
րագույրին ետևը» վեպով (Աղերսանդրիա,
1946), «Մենք՝ հայերս» ուսումնասիրությամբ
(Բեյրութ, 1959), ինչպես նաև բազմաթիվ հոդ-
վածներով, որոնք հաճախակի լույս են տես-
նում սփյուռքահայ մամուլի էջերում:

Ուսումնասիրությունը բաղկացած է 14
գլուխներից: Կենսագրական բնագրական տեղե-
կություններից հետո, հեղինակը կանգ է առ-
նում Գր. Զոհրապի կերպարի վրա՝ առանձին
գլուխներ հատկացնելով նրան (Մարդը՝ Գրի-

գոր Զոհրապին մեջ, Գրողը, Վիպողը, Անհե-
տացած սերունդ մը, Հրապարակագիրը և
լրագրողը, Բանաստեղծը, Ուրվագծողը, Հեղա-
փոխականը): Հետաքրքրական է «Զոհրապին
մտածումները՝ իր արվեստի գործերուն մեջ»
գլուխը: Հեղինակը ուսումնասիրության առար-
կա է դարձրել նաև հայ և օտար ազգեցություն-
ների հարցը՝ Գրիգոր Զոհրապի ստեղծագոր-
ծության վրա: Գրքում զետեղված են Զո-
րապի զանազան լուսանկարներ:

ՔԱՍՈՒՆԻ ԵՂԻԱ, Պատմություն հին հայ
դաստիարակության, Բեյրութ, տպարան Սեան,
1959, 317 էջ, նկարազարդ:

Պատմագիտական մի աշխատասիրություն է,
գրված դասագրքի ձևով (պարզ լեզվով, հատ-
վածների գլխակարգություններով, գյուրամատ-
չելի ծրագրով): Հեղինակը հիմնականում ու-
սումնասիրում է հայ դաստիարակության
պատմությունը չորրորդ դարից մինչև XVI
դարի վերջը: Գիրքը բաղկացած է նախաբանից,
23 գլուխներից և վերջաբանից: Քասունին հայ
դաստիարակության պատմությունը բաժանում
է երեք մեծ շրջանների. ա) հին շրջան (մեր
թվարկությունից առաջ 300 թվից մինչև 1100
թվականը), բ) միջին շրջան (1100—1700)
և գ) նոր շրջան (1700 թվականից մինչև մեր
օրերը): Այս երկի մեջ ուսումնասիրված
է հին և միջին շրջանի հայ դաստիարակության
պատմությունը: Հեղինակը մանրամասն անդ-
րադառնում է ինչպես հայ դպրոցի պատմու-
թյան, այնպես էլ հայ գլխավոր ուսուցիչներ
կենսագրությունների վրա: Հատուկ ուշադրու-
թյուն է դարձված Մեսրոպ Մաշտոցի, Սահակ
Պարթևի, Ղազար Փարպեցու, Անանիա Շիրա-
կացու, Մովսես Խորենացու, Գրիգոր Վկայասե-
րի, Ներսես Շնորհալու և ուրիշների կյանքի ու
գործունեության վրա՝ որպես դաստիարակնե-
րի:

ՇԱՄԼԵԱՆ ԱՐՇԱԿԻՐ, Փնջիկ գրական, Առա-
ջին հատոր, Բաբե Հայֆի հուշեր, պատմվածք-
ներ, տաղեր: Նյու-Յորք (տպարան Լեյլեկյան,
1960, 270 էջ:

Ամերիկահայ հասարակական գործիչ և գրող
Ա. Շամլյանի գործերի հավաքածուն է: Միհրան
Սեֆրյանը այս գրքի առաջաբանում գրում է.
«Արշավիր Շամլյանը մեր սփյուռքի հայության
գրական մշակներեն է. անիկա Ս. Հայաստանի
նվիրյալ պաշտպաններեն է»: Բացի չափածո և
արձակ ստեղծագործություններից ուշադրալ են

հեղինակի հոգևոր, որոնք ընդգրկում են 1890-ական թվականներից մինչև 1910-ական թվականները: Այստեղ կան նյութեր անցյալ դարի վերջի ինչպես առանձին գեպրերի, այնպես էլ մի շարք գեմբերի մասին, հայ ազատագրական շարժումների, սուլթանական կառավարության հայաջինջ քաղաքականության մասին, երիմյան չայրիճի մասին, Րթթի հատյան սահմանադրության վերաբերյալ և այլն: Հուշագրական բաժինը, որը զբոսի մեծ ծավալն է դրադեցնում՝ էջ 1—163, մանրամասն տեղեկություններ է պարունակում Բարձր չայրի հայթուորական հարսերությունների պատմության մասին: Այնուհետև գետնիցված են պատմվածքներ, տաղեր:

«Քառասնամյա հորեկան Աշոտ Պատմագրությանի երաստական-երթական զործունեություն», խմբագրեց՝ Պեպո Սիմոնյան, Բեյրութ, տպարան Երթակ, 1962, նկարագրող:

1958—1960 թթ. բոլոր հայկական դադութներում նշվեց տաղանդավոր երաժշտագետ Աշոտ Պատմագրությանի երաժշտական-կրթական գործունեության 40-ամյա հոբելյանը: Մամուլում տպագրված հոդվածների և հոբելյանական դանազան հանդիսությունների ժամանակ արժանանալ խոսքերի ամփոփումները համա-

խմրված են այս դրույկի մեջ, որը դադութար է տալիս դադութահայության մեջ ներկայումս առկայից ալիքի ժողովրդականություն վայելող երաժշտագետի մասին: Հրատարակված են նաև հոբելյանին ուղղված նամակներ, շնորհավորական հեռագրեր, որոնք դրվել են աշխարհի շատ մասերում ցրված հայ մշակութային, կրթական և հասարակական կազմակերպությունների և գործիչների կողմից: Հոդվածներում վեր է հանված նաև Պատմագրությանի գերը հայ երգի պրոպագանդան գործում: Երբում նշվում է, որ հայաստանյան առաջին երգերը՝ հայ ժողովրդի աշխատանքի և վերածնվող կյանքի խանդավառ երգերը դադութաշխարհում տարածվեցին Աշոտ Պատմագրությանի միջոցով: Առանձնապես նշվում են նրա «Դասագիրք երաժշտական դրսգիտությանի ինքնատիպ երկը և նրա խմբադրությամբ հրապարակված «Դանձարան հայ երգերու» վեց հատորից բաղկացած աշխատությունը: «Սույն դրույկը, — գրում են խմբագրությունը և իրանանի հոբելյանական հանձնախումբը, — լավագույն ատաղձը կրնա ծառայել երաժշտագետին լիակատար և ամբողջական դործը, արժեքը և վաստակը սեկեկու և վերլուծելու ձգտող մեհագրության մը համար»:

Հ. Մ.